

Min eallit

Oahpaheaddjebagadus—Filbmaárka

NRK Undervisningsredaksjonen lea 1998 buvttadan dán prográmmaráiddu oahpahusa vástá. Prográmmaide leat ráhkaduvvon oahpaheaddjebagadusat mat leat jorgaluvvon davvisámegillii. Bagadusat almmuhuvvojit Sámi Oahpponeahtas. Oahpahusossodaga filbmanummár: Vi183

Prográmma ovddasvástideaddji: MARATHON International
Oahpaheaddjerávvaga doaimmaheaddji: Tale Tveterås
Teaksta: Egil Eikvil
NRK Oahpahusredakšovdna, TV 1997
Jorgalan: Sámediggi Oahpahusossodat
Govat: Inger Eline Eira Buljo

Bussáeallit

Prográmma bistá sullii 10 minuhta

Bussá leat ožžon ollu buriid attáldagaid luonddu bealis, seamma go maiddá eará bussáeallit nu go tiger, ledjon ja panter. Bussá oaidná hui bure, maiddá ihkku. Das lea maid hirbmat buorre gullu, ja haksá erenoamáš bures. Bussá lea ovdánahttan dáid dáidduid danne go boraspiren fertii ijabeaivve čuovvut mielde mii ain dáhpáhuvvá luonddus.

Bussá skávžžát eai ge leat dušše čiknan.

Das leat máilmmi ávkkáleamos skávžžát, go dat leat beaktilis dovdanneavvut. Go bussá lea bivdime, cegge skávžžáid. Go njáhká rásiid ja miestagiid čađa, gusket skávžžát rásiide ja lasttaide, ja dieđihit makkár ealli dakko lea aitto mannan. Bussáčivggat máhttet riegádeami rájes geavahit skávžžáid. Bussá diehtá ieš gos gávdná biebmoľihti, muhto leat skávžžát mat dieđihit lea go biebmu báhkas vai galmmas.

Ledjonat lea áidná eallit bussáelliin mat ellet joavkkuin. Ledjončorragis sáhttet leat guokte varrasa, 5-6 njiŋnelasa oktan čivggaiguin. Varisledjoniid bargu lea gozihit daid guovllu ja sihkarastet ahte nálli seailu. Dat galget dássedit joatkkašit njiŋnelasaiguin vai šaddet ođđa čivggat.

Njiŋnelasat leat fuolalaš eatnit. Dat fuolahit buot čivggaid čorragis. Go leat goddan ealli, borret njiŋnelasat álggos, de varrasat ja čivggat borret vel dan mii lea báhcán.

Leat dušše njiŋnelasledjonat mat bissot čoran olles eallinagi. Dat gevrejit varisledjoniid eret čorragis go dat leat sullii golbma jagi boarrásat. Go varisledjonat oaguhuvvojit eret, de fertejit okto birget dahje bivdit muhtin ledjonvieljain. Guokte varisledjona sáhttiba mánga jagi leat fárrolaga. Dat eaba leat vel nu gievrrat go rávis ledjonat, muhto ferteba biepmu háhkat juohke beaivvi. Šaddá dávjá nu ahte nuorra ledjon ii lihkostuva, ii ge oaččo borrat dan beaivvi.

Nuorra ledjonat johtet okto dahje guovttes dassázi go dovdet nohka gievran oaguhit eret oaivámučča muhtin čorragis ja rihpat dan saji. Boares ledjon guođđa čorraga go fuobmá ahte ferte vuollánit, ja eallá okto dassázi go jápmá. Nu lea ledjoniid garra lánka.

Go njiŋnelasat leat borran iežaset oasi sállasis, gorjot idjii. De galget varrasat fáktegoahtit. Ihkku ja iđdesija bearráigeħččet guovlluset. Merkejit hájaineaset ahte lea iežaset guovlu ja várjalit guovllu nuorra ledjoniid vuostá. Dat lea varis ledjona váldobargu.

Elefánta

Prográmma bistá sullii 10 minuhta

Elefánta lea stuorimus eatnanaldenjiččehas olles máilmmis. Elefántabearraši gullet indialaš elefánta (*Elaphus maximus*) ja afrihkkálaš elefánta (*Loxodonta africana*). Afrihkkálaš elefánta lea stuorimus. Varis afrihkkálaš elefánta sáhtta šaddat čieža mehter guhku oaivvis seaibbi rádjái, golbma mehter alu, ja sáhttet deaddit sullii 6 tonna. Njiŋnelas elefánttat leat veahá unnibut go varis elefánttat, ja leat sulli beali geahppaseappot, muhto goappašagain leat duvdilanbánit. Indialaš elefánttain leat dušše varrasiin duvdilanbánit.

Min eallit

Oahpaheaddjebagadus—Filbmaárka

NRK Undervisningsredaksjonen lea 1998 buvttadan dán prográmmaráiddu oahpahusa vástá. Prográmmaide leat ráhkaduvvon oahpaheaddjebagadusat mat leat jorgaluvvon davvisámegillii. Bagadusat almmuhuvvojit Sámi Oahpponeahtas. Oahpahusossodaga filbmanummár: Vi183

Prográmma ovddasvástideaddji: MARATHON International
Oahpaheaddjerávvaga doaimmaheaddji: Tale Tveterås
Teaksta: Egil Eikvil
NRK Oahpahusredakšovdna, TV 1997
Jorgalan: Sámediggi Oahpahusossodat
Govat: Inger Eline Eira Buljo

Stuorimus elefánta mii lea goddojuvvon, lei badjel njeallje mehter alu ja dettii badjel logi tonna. Dan godde Angolas 1955:s. Elefánttat sáhttet eallit 60 jagi, ja dat sturrot olles eallinagi. Eará eallit eai sáhte nu boarisin šaddat. Ná stuora ealli dárbaša valjit eallámuša. Dat borra sullii 150 kilo šattuid ja juhká sullii 80 lihhtera čázi beaivvis.

Elefántačivga lea 22 mánu njiŋgelasa čovjjis ovdal go riegáda.

Eanemus čalbmáičuohci elefánttas lea dan guhkes, lihcadeaddji bohccenjuni. Bohccenjuni lea hui ávkkálaš feara masa. Elefánta vuoigná ja maiddái haksá dainna.

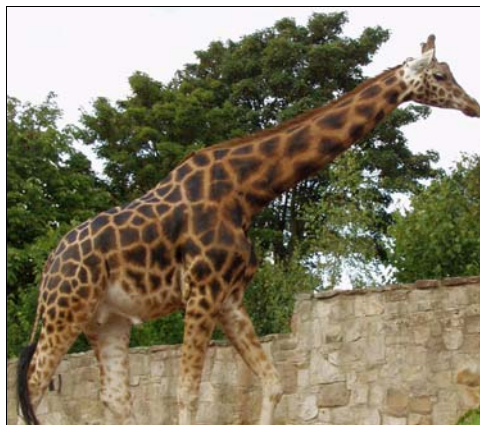
Go áigu haksit guhkkeli, de lokte bohccenjuni áibmui ja njamista áimmu dego dopmonjamaniin. Bohccenjuniin sáhttet maiddái čájehit ahte leat buorit nuppiid elefánttaide. Dat geavahuvvo maid njurggonin. Dainna ráhkadit jienaid ja gulahallet eará elefánttaiguin. Beljiid maid lihkahallet gulahallamis.

Elefántačivga njammá njálmmiin. Muhto go rávis elefánta áigu jugistit čázi, deavdá vuos bohccenjuni vuolimus oasi čáziin, ja de cirkala njálbmái.

Elefánttat johtalit čoran. Ovtta čorragis sáhttet leat vaikko 40 elefántta iešguđet agis ja sturrodagas. Matriarkalaš servvodat lea servvodat gos nissonolbmot leat jodiheaddjit. Elefánttain lea maid dakkár servvodat. Lea boares njiŋgelas mii ii leat ožžon čivggaid mángga jahkái mii jodiha čorraga, dakkár mii lea badjel 50 jagi boaris. Dain lea guhkes hárvjaneapmi ja dihtet buorebut go eará elefánttat gos gávdnojit čáhcerokkit mat maŋemus goiket guhkes goikkádagas. Dat dihtet maiddái guđet bálgát mannet buoremus šattuide ja rásiide. Lea gullon ahte elefánttain lea buorre muitu. Boares njiŋgelaselefánta duodaštit ge dan, go dat muitá daid ávkkálaš dieđuid. Njiŋgelas ii leat dušše jodiheaddji ja ofelaš. Dat mearrida maiddái várálaš dilis galget go fallehit vašalačča vai báhtarit.

Elefánttat veahkehit álo guhtet guimmiideaset. Dat eai guođe ovttage elefánta báhcit čorragis jus šaddá heahtái.

Giráffa

Prográmma bistá sullii 10 minuhta

Giráffa lea alimus ealli dain elliin mat ellet dán áiggis.

Rávis varisgiráffa sáhtta leat bealguđat mehtera guhku. Allodaga ja buori oainnu geažil oaidná giráffa guhkkeli go eará eallit mat leat eatnama nalde.

Allodaga dihte beassá maiddái giráffa borrat ráfis, go eará eallit eai olát ribadit biepmu nu badjin. Giráffa borra urbbiid ja lasttaid mat leat hui badjin muorain.

Giráffat leat smirezastit. Dat susket nuppes biepmu man leat juo okte njiellan. Ovdal go muoraide gidđat šaddet lasttat, lea giráffaide váttis gávdnat borramuša. Dávjá dat ádjánit olles beaivvi ohat biepmu. Muhto geasset go muorat leat runodan, lea dain hearrá dilli, ja astet sihke vuoignastallat ja dorodit eará giráffaiguin. Juhkat ii leat baicce nu álki giráffii. Go galgá juhkat, ferte hirret ovdajulggii ja sojahit čeabeha. Go nu galgá, lea bahá borahallat boraspiriide. Danne ferte leat hirbmat várrogas go galgá juhkat čázi.

Vaikko giráffa deaddá ge sullii tonna, sáhtta lihkadit jođánit. Oažžu hui lehtu go ruohtta, sullii 55 km/d.

Varis giráffa geavaha guhkes čeabeha vearjun. Go varrasat dorostallet, huškkastit ain nubbi nuppi hui garrasit čeabehiin. Dainna lágiin sáhttet vaikko jámas huškut nuppi.

Muhto vaikko giráffas lea ge guhkes čeabet, eai leat das eanet čeabetdávttit go eará elliin. Das leat čieža čeabetdávtti, nu go olbmui ja eará njiččasain.